

Sarjakuvia tehdään yhä myös lapsille

Tapani Baggen ja Jari Rasin uus-Muumit mysteerin juurilla

Toisin kuin esimerkiksi Sarjainfoa luki-
malla voisi luulla, kaikki sarjakuvat eivät
ole vain vakavamielisiä ja filosofian kip-
sipäiden oppien mukaan mallinnettuja
sarjakuvasankarien itsetutkiskeluja.
Eivät myöskään loputonta Achtung!
sotimista tai parisuhteiden suvannoissa
ja myrskyissä soutelua, tahi pelkkää
huumorivääntöä. Puhtaasti lapsille ja
nuorille suunnattuja sarjoja ilmestyy
edelleen paljon. Silti turhan harva ko-
timainen tekijä uskaltautuu tekemään
sarjakuvia mielessään ensisijaisesti
lapsilukijat. Sarjainfon raati tutkiskeli
lajin tuoreimpia tarjokkaita sekä muu-
tamia klassikkoja.

Mari Ahokoivu: Voi suomalaislapsi-
raukkoja, kun enemmistö heidän sarjaku-
vistaan on valmiiksi pureskeltua Disneytä
tai kioskimangaa...

Solja Järvenpää: On tilanne parempi
kuin ennen, silloin oli ainakin tytöille vain
heppasarjakuvia. Itse en ollut niin heppa-
tyttö, joten oli vaihtoehtoina olivat vain
pikkoveljeni supersankarisarjat ja joku
Maija Mehiläinen, joka oli so boring... Jos
olis in nyt kohderyhmässä, imisin itseeni
kaikki mangat ym. tyttösarjakuvat.

Mari: Kotimaista lastensarjakuvaa
tehdään todella vähän. Ilmeisesti tekijät
pelkäävät "leimautuvansa" lastensarjojen
tekijöiksi, ja siksi eivät tee lapsille suun-
nattuja juttuja ollenkaan. On toki hyviä
kotimaisia satukirjojen ja sarjakuvan
yhdistelmiä, kuten Katja Tukiaisen Kisun
ABC, joka on loistava. Niin, ja tietysti Jii
Roikosen Jasso-kissa.

Kalle Hakkola: Tämä on ihan selkeästi
suuri vääryys. On aivan käsittämätöntä
ettei lapsille suunnattua sarjakuvaa tueta
kunnolla. Sitä kautta sarjakuva voisi myös

löytää tiensä oppikirjoihin jne. En usko
että homma on tekijöistä kiinni, vaan
kyse on siitä ettei alalla ole rakenteita.
Kustantajilla ei ole tarpeeksi positiivisia
kokemuksia, jotta hommaan satsattaisiin
kunnolla. Toivottavasti saadaan lähitule-
vaisuudessa tukia tähän suuntaan. Myös
Juban Minerva on selkeästi lapsille suun-
nattu ja ajatuksella tehty.

Pauli Ruonala: Markus Majaluoman
kuvakirjat ovat kerronnaltaan hyvin sarja-
kuvamaisia, tai paremminkin Majaluoma
käyttää sarjakuvan keinoja tarvittaessa
kuvakirjoissaan.

Kalle: Näitähän riittää. Esimerkiksi
Tatu ja Patu -kirjoissa on paljon sarja-
kuvavivuja. Niitä ei kuitenkaan jostain
syystä mielletä sarjakuviksi, eikä mainon-
nassa käytetä sanaa sarjakuva. Useinhan
kuvakirjojen ja sarjakuvien raja on täysin
teennäinen.

Chritoffer Cerdric laati Viirulle ja Pesoselle jouluseikkailun.

eEgmont

Solja: Näin on siitäkin huolimatta, että sarjakuvaa menee nykyään enemmän kaupaksi lapsille ja nuorille. Tunnustan itse lukeneeni Winxiä... Ihan mielenkiinnosta - ja kolahtaahan se vaaleanpunaisuus, kulta ja glitteri myös vanhempiinkin neiteihin. Tosin Winxiä ohessa tulee sitä muovikrääsää, itse lehti jää ehkä oheistuotteeksi.

Mari: Minä olen lukenut Witch:iä... jaa, sekin on Disneytä. Ei Disney-sarjoissa sinänsä mitään vikaa ole, ne vain ovat niin teollisen oloisia.

Solja: Witch ja Winx Club ovat toisaalta tervetullut tavallisen sarjakuvan ja fantasian välimuoto.

Pauli: Margareta Rönnerbergin mukaan lapset tarvitsevat fantasiaa tai fiktiota käsittämään todellisuutta ja ehkä jopa sopeutuakseen siihen.

Kalle: Mutta mielenkiintoista on, miksei lapsille pyritä tuottamaan korkealaatuista ja eettisesti kestävästä materiaalia. Kun sarjakuvaa luetaan niin paljon, jää tässä iso mahdollisuus käyttämättä. Kyse on myös kulttuuriperinnöstä. Onneksi meillä on Mauri Kunnas ja Aino Havukainen & Sami Toivonen.

Huumaavat Muumit

Mari: Nykyisin on tytöille tarjolla hirveästi monenlaista sarjakuvaa. Ennen ei ollut ainakaan tällaisia kokonaisia tuotesarjoja. Muumit toki olivat, mutta aikuisemmille lukijoille. Minäkin luin Disneytä lapsena. Kuulin sitten eräältä sarjakuvatietoiselta isältä, miten hänen piti ostaa uusia Muumi-lehtiä lapsilleen, vaikka hän itse piti niiden sarjoja "hirveinä" klassisiin Muumeihin verrattuna.

©Disney

Witch-romantiikkaa mangamaustein. Italialaisen Elisabetta Gnonen luoma W.i.t.c.h. siirtyi Disneyn hallintaan.

Solja: Pidin sanomalehti-Muumitarinoiden omituisuudesta lapsena, luin niitä vaikka väkisin. Välillä tuli ihan paha olo jännittämisestä. Uusiomuumit ovat paljon sliipatumpia, tietokonejalke näkyy. Oma silmä eivät miellytä tarkkaan tehty viivat ja liukuvärit. Jokainen ruutu on 'liian valmista' jälkeä. Ei jää tilaa mielikuvitukselle.

Pauli: Jo teoksessa *Sarjakuvat* kirjoitettiin että Muumi, samoin kuin Pikku Nemo ovat nimenomaan "kauhusarjakuvia", eivät kovin pelottavia eikä väkivaltaisia, mutta "samalla tavalla alitajunnasta ammentava kuin parhaat 1940-luvun hautakammiojutut".

Kalle: Eihän vanhoja Muumeja ole lapsille suunnattu. Teemat ovat aikuisia ja jutut välillä aika psykedeelisiä, onhan niissähän myös huumeita ja aseitakin. En myöskään koe tärkeäksi tytöille tai pojille erikseen suunnattuja juttuja. Se paine on tarpeeksi voimakas leluellisuudessa, tarinat voisivat olla kuitenkin samoja kaikille.

Mari: Vanhat Muumit ovat rajun näköisiä näihin uusiin ja siloiteltuihin verrattuna. Muistan myös Wallun Hessukissan, kyseessä oli jokin opaskirja lapsille. Siinä oli sarjojen ohessa kaikenlaisia tehtäviä.

Pauli: Sitten on Wallun albumi Maailman jännin päivä. Se on suunnattu lapsille jotka aloittavat juuri koulunkäyntiään.

Solja: Neiti Etsivän sarjakuvaversio ei kyllä innosta lukemaan.

Mari: Tekee paha vain katsoakin sitä...

Pauli: Pitäisi kysyä lapsilta... Lapset käyttävät populaarikulttuurin tuotteita eri tavalla kuin aikuiset. Lapsi muuttaa henkilöt ja tapahtumat oman kulttuurinsa rakennusaineiksi. Populaarikulttuurissa

vastaanottaja voi osallistua luomisprosessiin, ”oikeassa” taiteessa ei.

Kalle: Miten niin lapsi eroaa aikuisesta tässä tapauksessa? Kyllähän aikuisetkin lukijat muuttavat henkilöt ja paikat omien elämäkokemustensa mukaan. Vaikka kokemuspohja on laajempi, ei se tee lähökohdasta erilaista. Viimeistä lausetta en ymmärrä, minun mielestäni asia on juuri toisin päin.

Solja: Sitten taas Lena Furmarkin Hevoshullu-sarjakuvat edustavat edelleen hyvää, perinteistä sarjakuvaa. Viirun ja Pesosen sarjakuvavasovitus on myös hyvän näköistä jälkeä. Vastaavaa voitaisiin tehdä Suomessakin.

Kalle: Todellakin pitäisi tehdä. Tutuista hahmoista ja tarinoista hyviä adaptaatioita. Ransu kumppaneineen, Katti Matikainen ja Kössi-kenguru kehiin vaan. Rölli oli kamala pettymys, surkeasti tuotteistettu ja täysin hukassa. Tuppuraisen persoona katosi ja sen myötä jäljelle jäi vain tyhjä.

Mari: Persoonattomuus on ärsyttävää. Tykkään itse Joann Sfarin särmikkäästä Pikku Vampyyrista.

Solja: Lähetin Milla Paloniemen Tassutellen-albumin kummipoikani kuusivuotiaalle isosiskolle. Haluaisin antaa lahjaksi enemmänkin sarjakuvia, mutta tarjolla ei ole tarpeeksi sellaista, mikä minun mielestäni olisi hyvää sarjakuvaa lapsille. Nythän tekijöillä olisi mahdollisuus sellaisen tekoon, kun useissa sarjakuvakilpailuissa etsitään uusia lasten-sarjakuvia..

Seitsemänkymmenluvun semanttikobuugivuugi

Pauli: 1970-luvulla opettavaisuus ja yleensä kasvatukselliset näkökohdat olivat tärkeintä sarjakuvia arvioitaessa. Voi kysyä, tehdäänkö sarjakuvia lapsille vai ”lastensarjakuvaa”. Kun selasin lähdemateriaalia minulle tuli pessimistinen olo hyvän lastensarjakuvan olemassaolon mahdollisuudesta. Sellaisen sarjakuvan josta pitäisivät sekä lapset että lasten vanhemmat. Sarjainfokin luokitellaan kaikenikäisille sopivaksi. Sarjakuva josta lapset tykkäävät, mutta lasten vanhemmat eivät, luokitellaan vanhoissa Sarjainfossa huonoksi lastensarjakuvaksi.

Kalle: Toivottavasti maailma on kuitenkin noista 70-luvun päivistä muuttunut. Sekä lasten että aikuisten kyky ”lukea” kuvia on nykyisessä visuaalisessa tykityksessä aivan toinen.

Kyllä esimerkiksi Ranskassa tehdään paljon erittäin hyvää lapsille suunnattua tavaraa. Hyvänä esimerkkinä tästä on Otavan 2007 julkaisema Herra Mäyränen ja rouva Repolainen. Kirjan takakannessa kerrotaan sen aloittavan uuden sarjan,

Lena Furberg esittää ratsastamisen riemuja.

mutta en ole muihin suomenoksiin vielä törmännyt. Ranskassa sarja on päässyt kolmanteen osaan. Vastaavia kotimaisia sarjoja pitäisi saada markkinoille.

Mari: Välillä tuntuu, että mangaa tehdään ihan vain siksi, koska se on mangaa eli myyvä. Nuorille suunnattu Oblivion High on poikkeus, koska siitä aistii, että kyseessä on tekijän oma käsiala, persoonallinen kädenjälki.

Pauli: Mangasta on sanottu että se on niin ”huonosti piirretty”, että nuori lukija tuntee pystyvänsä itseen tekemään vastaavaa. ”Huonous” on tietysti suhteellista ja arvio lähtee siitä että mangassa henkilöhahmot voidaan piirtää hyvin luonnosmaisesti mutta taustat ovat yksityiskohtaisia.

On hyvä että nuoret innostuvat tekemään sarjakuvia itsekkin. Se, että manga on siinä onnistunut, näkyy siitäkkin millainen määrä mangapiirtämisoppaita on viime aikoina ilmestynyt suomeksi.

Kalle: Kyllä mangassa on parasta juuri tämä itse tekeminen. Se on kuitenkin kaiken lähtökohta.

Solja: Puhtaasti kaupallisissa sarjakuvissa häiritsee myös asenteellisuus, kuten esimerkiksi kauneusihanteiden tuputtaminen. En nyt tarkoita ulkonäkökauneusihanteita, vaan ajan takaa sitä, että lapsen pitäisi saada vaikutteita eri tyyleistä, jotta osaisi aikuisemmalla iällä pitää kauniina muutakin kuin Disney-tyyliä. Mielestäni lasten visuaalista silmää pitäisi ruokkia jotta ”taiteellinen näkökyky” kehittyisi

jo nuorena. Julia Vuori puolestaan tekee sarjansa mukavan rosoisella ja persoonallisella tyyllillä. Hänen sarjakuvansa ruokkivat lukijankin mielikuvitusta.

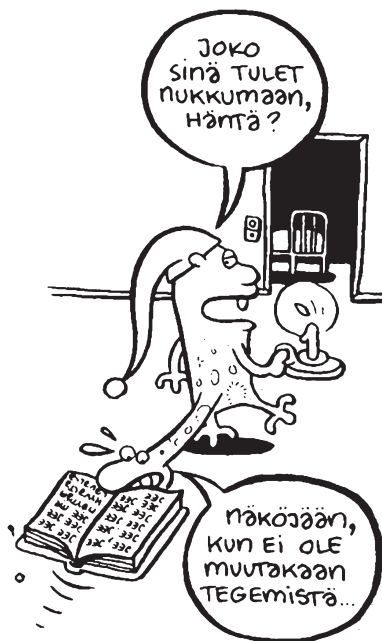
Kalle: Ja Julian kuvia voi lukea monella tavalla. Mikä parasta, lapsi voi hahmottaa niistä tarinan jo ennen kuin osaa lukea.

Kauniita kuvia ja selkeitä tarinoita

Pauli: Lapset haluavat katsella tv:ssä ja sarjakuvissa kauniita ihmisiä, kirkkaita pastellivärejä, selkeitä kuvia. Lapset odottavat selkeitä tarinoita, joissa on viihtyisiä ilmapiiriä ja onnellinen loppu. Lapset pitävät sarjoista, tv-sarjoista, kirjasarjoista, albumisarjoista, koska niiden kanssa on turvallista eläytyä tarinaan. Hyvä lastenkirja ei ole välttämättä hyvä aikuisten kirja. Disneysarjojen ”tehdasmaisuuksia” arvioitaessa täytyy huomata, että lapsille tarkoitettu populaarikulttuuri väistämättä vaikuttaa aikuisista yksinkertaistetulta. Jotakin kertoo myös Aku Ankan lukijatutkimus vuodelta 2000: Aku Ankaa lukee joka viikko 752000 yli 12-v. ja 316000 alle 12-vuotiasta suomalaista.

Kalle: Juuri tämän takia on tärkeää tarjota lapsille myös heidän omista kulttuurisista lähtökohdistaan kumpuavia tarinoita. Jos kaikkien kertomuksien maailma pohjaa loppupeleissä 1950-luvun amerikkaan, ei hommassa ole mitään järkeä. Akulla on oma paikkansa, mutta kyllä rinnalle pitää saada tarinoita Suomussalmelta ja Tikkurilasta.

Pauli: Lapsilla on taipumus olla huolissaan kohtauksista jotka aikuisten mielestä ovat tavallisia ja siksi harmittomia. Loppukevennyksenä voisi mainita Piia

Korhosen tuoreen väitöskirjan ”Lasten TV-ohjelmiin liittyvät pelot, painajaisunet ja pelonhallinta”. Siinä sanotaan, että lasten tv:n katsomisesta aiheutuvat pelkotilat johtuvat nykyisin lapsille suunnatuista ohjelmista. Kaikkein pelottavimmaksi lastenohjelmaksi koettiin Muumi, ohjelman hahmoista etenkin Mörkö. Pääsyyinä on tv:n katselutapojen muuttuminen: vanhemmat katsovat aikuisten ohjelmia yhdessä lasten kanssa, mutta lastenohjelmia lapset saavat katsoa yksin.

Kalle: Eli eiköhän monia sarjakuvia-kin pitäisi aikuisten lukea yhdessä lasten kanssa, suosittelen.

Lähdemateriaalia

Koonnut Pauli Ruonala

Kirkko ja kaupunki 16.4.1997

Onko Lassi ja Leevi lastensarjakuva? Se kertoo lapsesta mutta Lassi ei ole normaali lapsi: hän käyttää käsitteitä

joita tuon ikäinen ei voi osata ja hänen toimintansa motiivit ovat sellaisia joita lapsilla ei ole, kuten että hän pyrkii herättämään vanhemmissaan syyllisyyttä. Joku amerikkalainen nimesi Lassin 'superkakaraksi'.

Helsingin sanomat 8.6.1999: John Stephens Turussa.

Kirjastoletti 5/1990

Onnimanni 2/1991

Helsingin sanomat 30.4.1999. Markus Majaluomalle on ehdotettu joskus Puupäähattua.

Kirjoja:

Pekka A Manninen: Vastarinnan välineistö. Tampere University Press, 1995.

Margareta Rönnerberg: Siistiä! Ns roskakulttuurista. Like 1990.

Heikki Kaukoranta ja Jukka Kemppinen: Sarjakuvat. Otava 1972, 2. laitos 1982.